χωρίσῃ δύο μεγάλους ἄνδρας. ὅθεν ἠγαπῶντο καὶ ἐθαυμάζοντο μᾶλλον μακρόθεν.

Μόλις εἰσερχόμενος ὁ περιηγητὴς εἰς τὸ Βερολίνον διὰ τῆς πύλης τοῦ Βρανδεβούργ προσβάλλεται ὑπὸ τῆς δυνάμεως καὶ τῆς μεγαλοπρεπείας. Μακρὰ δενδρόστιχος λεωφόρος φέρει μέχρι τοῦ κέντρου τῆς πόλεως. Καὶ πρῶτον μὲν ἀμέσως βλέπομεν τὴν ὁπλοθήκην μετὰ τῶν ἀνδριάντων τῶν στρατηγῶν Bulow καὶ Scharnhorrt, ὁ δὲ τοῦ Blucher ἵσταται ἀπέναντι αὐτῶν μόνος. Μετὰ ταῦτα ἕπεται τὸ πανεπιστήμιον, περαιτέρω δὲ φαίνεται τὸ μουσεῖον, τοῦ ὁποίου ἡ νέα πολυτελὴς οἰκοδομὴ μαρτυρεῖ τὴν ἀκμὴν τῆς ἀρχιτεκτονικῆς, ἀλλὰ τὰ περιεχόμενα ὑπάρχουσιν, ὑποδεέστερα τοῦ περιέχοντος καὶ οἱ κάτοικοι (αἱ συλλογαὶ) τῆς κατοικίας. Τὸ ἀνάκτορον διαχωρίζει τὴν ἀρχαίαν ἐκ τῆς νεωτέρας πόλεως· ὁ δὲ ἀνδριὰς τοῦ μεγάλου Ἐκλέκτορος ἐπὶ τῆς γεφύρας τοῦ Σπίοῦου (Spree) ἐνθυμίζει τὸν τοῦ Δ'. Ἑνρίκου ἐπὶ τοῦ Σηκουάνα τῶν Παρισίων, διεγείρει δὲ ὁμοίως ἰδέας ἑνὸς αἰῶνος,

Τὸ Βερολίνον διὰ τῶν εὐρυχώρων ὁδῶν καὶ τῶν εὐθυγράμμων κτιρίων παρομοιάζει πρός τινας συνοικίας τοῦ Λονδίνου, ἐκτὸς τοῦ ἀπείρου πλήθους, τὸ ὁποῖον κυκλοφορεῖ εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Θαμέσιος.

Μὴ ζητῆς ὅμως ἐνταῦθα μνημείων κομψότητα, ἀλλὰ μᾶλλον δύναμιν καὶ ἀξίαν ἀνθρώπων. Διότι εἰς τὸ Βερολίνον λείπουσι καὶ φύσις καὶ τέχνη· ἀναπληροῦνται ὅμως ἀπὸ ἀνθρώπους καὶ ἰδέας, στρατὸν καὶ πανεπιστήμιον, σοφίαν καὶ πόλεμον.

Οὐδαμοῦ φαίνεται τοσοῦτον ἡ δύναμις τῆς ἐργασίας καὶ τοῦ νοός, ἡ δὲ ἐπιμέλεια καὶ προσοχὴ ὑπάρχει τοσοῦτον ἐνδελεχής, ὥστε ἡ ταξις τῶν πραγμάτων φαίνεται κινδυνεύουσα, ἂν συμβῇ ἡ ἐλαχίστη παρεκτροπή· ὅθεν ὅστις ὡς περιηγητὴς οὐδὲν ἄλλο ἐπιζητεῖ παρὰ ἀνωφελεῖς καὶ προσκαίρους ἡδονάς, ματαίως ὑπάγει εἰς Βερολίνον· ἂν δὲ τοὐναντίον ἀγαπᾷ τὸ θέαμα τῆς ἰσχύος, τῶν ὅπλων τὴν ἐπίδειξιν, τὸ βάθος τῆς σκέψεως, τὴν καθαρὰν λατρείαν τῆς ἐπιστήμης, καὶ τὰς ἐκστάσεις τῆς διανοίας, σπανίως εὑρίσκει ἄρμοδιώτερον παρ' αὐτὸ τόπον. Εἰς τὸ Βερολίνον τῷ ὄντι καὶ τοὺς Παρισίους ἀκμάζει μᾶλλον ὁ διανοητικὸς βίος· ἀλλ' εἰς μὲν τὴν πρώτην τῶν πόλεων τούτων τὸ πνεῦμα βαδίζει εἰς τὸν σκοπὸν κατ' εὐθεῖαν καὶ μετ' ἀκριβοῦς αὐστηρότητος, εἰς δὲ τὴν δευτέραν μετά τινος ἀφελείας καὶ χάριτος· καὶ ἐκεῖ μὲν ὑπάρχει πλεῖστον τὸ βάθος κατά τινας γνώσεις, ἐνταῦθα δὲ ἐκτενεστέρα ἡ ἐπιφάνεια. Ὁ Πρῶσσος μεταχειρίζεται καὶ περὶ τὰς ἰδέας τὴν αὐτὴν στρατωτικὴν πειθαρχίαν καὶ τάξιν, ὁ δὲ Γάλλος συνάπτει τὴν δύναμιν, καὶ ἐπιστήμην μετά τινος εὐχερείας. Τέλος ἡ Πρωσσία φαίνεται ὡς κεφαλὴ τοῦ Γερμανικοῦ σώματος· ἂν δὲ ἡ Δρέσδα καὶ τὸ Μόναχον ὑποτεθῶσιν ὡς μουσεῖα, ἡ δὲ Βιέννη ὡς ξενοδοχεῖον καὶ περίπατος, τὸ Βερολίνον πρέπει νὰ θεωρῆται ὡς ὁπλοθήκη, καὶ ὁρμητήριον καὶ πανεπιστημεῖον τῆς Γερμανίας ὅλης. Ἡ Πρωσσικὴ μοναρχία ἔχει ὡς ἔμβλημα τὸ ἀκόλουθον Suum cuique· ἀλλὰ καὶ αὐτὴ συνεμερφώθη ἐξ ἀλληλοδιαδόχων ἁρπαγῶν. Διότι οἱ τοῦ Τευτονικοῦ τάγματος ἱππόται (1) ἐκυρίευσαν τὴν Πρωσσίαν διὰ τοῦ ξίφους, κατασταθέντες δὲ κυρίως εἰς τὰς πόλεις Thorn καὶ Marienbourg διετηρήθησαν ἐπὶ τρεῖς αἰῶνας· τῷ δὲ 1525 ἡ ἐν Κρακοβίᾳ συνομολογηθεῖσα εἰρήνη τοὺς κατήργησε παντελῶς, ἡ δὲ Πρωσσία ἀνεγνωρίσθη κληρονομικὴ τοπαρχία (δουκάτον) ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Πολλωνίας· μετὰ δὲ ἕνα αἰῶνα ἀπεδόθη εἰς τὸν Βρανδεβουργικὸν οἶκον, μετὰ δὲ ἄλλον ἕνα κατέστη βασίλειον, ἐφ' ἡμῶν δὲ συγκαταριθμεῖται μετὰ τῶν μεγίστων δυνάμεων τῆς Εὐρώπης. Ἰδοὺ πῶς αὐξάνονται καὶ ὑψοῦνται τὰ βασίλεια.

Ἡ ἀνατολικὴ καὶ ἡ δυτικὴ Πρωσσία, τὸ Βρανδεβούργ, ἡ Σιλεσία, ἡ Πομερανία, ἡ τοπαρχία τοῦ Posen, μέρος τῆς Βεστφαλίας, ἡ χώρα τοῦ Κλέβ, μέρος τῆς Σαξωνίας καὶ ἡ τοπαρχία τοῦ Ῥήνου συγκροτοῦσι τὴν Πρωσσικὴν μοναρχίαν ὑποκειμένην πάντοτε εἰς τὰς περιπετείας τοῦ πολέμου καὶ τοῦ χρόνου, ἐκ τῶν ὁποίων καὶ ἐγενήθη.

Ἡ Βρανδεβουργικὴ μοναρχία ὁμοιάζει πρὸς τὰ σώματα ἐκεῖνα, τῶν ὁποίων τὸ πρῶϊμον ὕψος οὐδόλως ἀναλογεῖ πρὸς τὸ πάχος, ὥστε ἡ ζωὴ δὲν εὑρίσκεται εἰς ἁρμονίαν. Διότι πραγματικῶς ἡ Κυβέρνησις αὕτη δυσκολεύεται νὰ ἐγγίζῃ συγχρόνως τὰ παράλια τῆς Βαλτικῆς καὶ τὰς ὄχθας τοῦ Ῥήνου, νὰ διοικῇ δὲ συνάμα τὸ Dantzig καὶ τὴν Κολωνίαν· ὅθεν οἱ μελετώμενοι παρ' αὐτῆς κατακτήσεις δὲν ἐκτείνονται μακρὰν, ἐπειδὴ ἀρκεῖται εἰς τὴν Λειψίαν καὶ Δρέσδαν, ὡς γείτονας τῆς πρωτευούσης· ἀλλ' οὔτε εἰς τὴν Γοτίγγην, οὔτε τὴν Χανόβραν ἐν γένει καὶ τὸ Βρουμσβικ ἀπαρέσκεται.

Ἂν καὶ νέον κράτος ἡ Πρωσσία, ζητεῖ νὰ ἐμπιστεύεται εἰς παλαιὰ ἔθιμα· οὕτω κατὰ τὸ 1808 Β. διάταγμα ἐθεσμοθέτησε τὰ δημοτικὰ (Statdteordnung), ἀπαγορεύσασα τὴν διεξαγωγὴν αὐτῶν εἰς δυήγυριν πολιτῶν, περιστατικὸν τῶν τὴν κοινότητα. Μετὰ δὲ 23 ἔτη (1830) ἄλλο ψήφισμα βασιλικὸν μετεβάλλυμισε τὸ σύστημα τοῦτο (2). Ἡ Κυβέρνησις δὲν ἐδυνήθη νὰ παραδεχθῇ δημοτέμορφον πολίτευμα διοικήσεως ὡς τὸ συνταγματικὸν· διότι πάντα τὰ μέρη, ἐξ ὧν σύγκειται ἡ Πρωσσία, ἔχουσιν ἰδιοτέρους ἐπιχωριάζοντας νόμους, ὧν ὁποίων ἡ κατάργησις δύναται νὰ φέρῃ μεγάλην σύγχυσιν καὶ ταραχήν. Διὰ τοῦτο ἀντὶ τῆς γενικῆς κεντριστῆς ἀντιπροσωπείας συνεκροτήθησαν τοπικὰ, εἰς ἐπαρχιακὰ συνέδρια βουλευόμενα περὶ τῶν κατὰ τόπους νόμων καὶ τῶν κοινῶν δικαιωμάτων καὶ ὠφελειῶν· ἡ δὲ Ἀρχὴ ἐπαγρυπνοῦσα εἰς τὰ ἔργα των περιστατοῦται καὶ αὐτὴ ὑπὸ ἐπαρχιωτῶν, εἴτινες τὴν ἐμπιστεύζουσι νὰ βλάπτῃ ἐξ ἀγνοίας τὰ ἀληθῆ συμφέροντα

---

(1) *Περὶ τῶν τοιούτων ταγμάτων σκοπεύομεν νὰ πραγματευθῶμεν διεξοδικώτερον εἰς ἰδιαίτερον ἄρθρον· ἐπειδὴ μεγάλα συμβεβηκότα προῆλθον ἐκ μικρῶν αἰτιῶν, καθὼς ἐπὶ τῆς προκειμένης περιστάσεως.*

(2) *Μετὰ τὴν τελευταίαν ταραχὴν τῶν πολιτῶν τῆς Εὐρώπης τοῦτο μετεβλήθη ἔτι μᾶλλον.*